

T.C. MİLLÎ MECLİS
Halkın Demokrasi Partisi

Sayı: 23142
Tarih: 21.12.2022

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İş Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifim gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim. 21/12/2022

Av. Abdullah Koç
HDP Ağrı Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Esas Komisyon	Plan ve Bütçe
Tarih: 22 Aralık 2022	Esas No: 2/4795

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
2 1 Aralık 2022
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
2 1 Aralık 2022
No: 1137386

GENEL GEREKÇE

2023'te uygulanacak asgari ücret, Aralık ayında toplanan Asgari Ücret Tespit Komisyonu tarafından belirlenecek. Ülkedeki asgari ücret 2015 yılına kadar pek çok Doğu Avrupa ülkesinin üzerindeydi. Fakat 2015'ten sonra tablo değişerek tersine döndü. Ülkedeki asgari ücret yalnızca AB üyesi ülkelerin gerisinde kalmadı, Sırbistan ve Karadağ gibi ülkeler de bizi geride bıraktı. Öyle ki, AB İstatistik Ofisi (Eurostat) verilerinde yer alan 27 Avrupa ülkesi arasında Türkiye, Arnavutluk'un ardından en düşük asgari ücreti veren ikinci ülke oldu.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) açıkladığı tüketici enflasyonunun güvenilirliğinin bir süredir tartışmalı olduğu, hissedilen enflasyonun bu orandan daha fazla olduğu söylenmektedir. Enflasyon Araştırma Grubu (ENAG) ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Kasım ayına ilişkin enflasyon verilerini açıkladı. ENAG'a göre Kasım ayında enflasyon yüzde 4.24 arttı. Yıllık enflasyon ise yüzde 170 oldu. TÜİK'e göre ise tüketici fiyatları Kasım'da yıllık yüzde 84.39 arttı. TÜİK verilerine göre 2016'da işçiler milli gelirin yüzde 40'ını alırken bu oran 2020'de yüzde 38'e, 2022'de ise yüzde 25'e geriledi. Şirketlerin aldığı pay ise aynı yıllarda sırasıyla yüzde 41, yüzde 42 ve yüzde 54 oldu.

Türkiye'de Anayasa'nın 55'inci maddesine göre, asgari ücretin tespitinde, çalışanların geçim şartları ve ülkenin ekonomik durumu göz önünde bulundurulur. Yine Türkiye'nin de kabul ettiği İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin asgari ücretle ilgili 23. maddesi "Çalışan herkesin, kendisine ve ailesine insanlık onuruna yaraşır bir yaşam sağlayan ve gerektiğinde her türlü sosyal koruma yolları ile de desteklenen adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır" ilkesine yer vermektedir.

Asgari ücret ülkede neredeyse çalışanların tamamını ilgilendiren bir durumdadır. Milyonlarca emekçi ya asgari ücretin altında ya da asgari ücrete yakın bir ücretle çalışmaktadır. Asgari ücret, kayıt dışı çalışanlarla birlikte yaklaşık 20 milyon emekçinin ve onların ailelerinin yaşam koşullarını ilgilendirmektedir. Evrensel normlara göre asgari ücret işgücü piyasası açısından istisna bir gelir düzeyine işaret etmektedir. Tüm dünyada asgari ücretli çalışan sayısı genel çalışan sayısı içerisinde cüzi bir oranda kalırken Türkiye'de asgari ücretli çalışma genel gelir düzeyi olarak çalışanlara dayatılmaktadır. Yaşanan ekonomik kriz ile Türkiye tarihinde açlık ve yoksulluk sayısı ne yazık ki rekorlar kırmaktadır.

Birleşik Metal-İş Sınıf Araştırmaları Merkezi (BİSAM), Kasım 2022 için açlık ve yoksulluk sınırı hesabını paylaştı. BİSAM'ın yaptığı hesaba göre dört kişilik bir ailenin sağlıklı ve dengeli beslenmesi için aylık yapması gereken harcama tutarı Kasım 2022 için 7 bin 818 TL'dir. Bu harcama tutarı sadece gıda için yapılması gereken minimum tutardır. Açlık sınırı üzerinden hanehalkı tüketim harcamaları esas alınarak yapılan hesaplama sonuçlarına göre ise yoksulluk sınırı 27 bin 41 TL olarak gerçekleşti.

Asgari ücret, kayıtlı bir şekilde çalışan bir işçiye verilebilecek en düşük ücret tutarını belirliyor. Dolayısıyla asgari ücretli çalışan sayısının az olduğu ülkelerde bu ücretin yoksulluk sınırının altında yer alabilmesi mümkün. Hatta pek çok gelişmiş ülkede de asgari ücret hâlihazırda yoksulluk sınırına yakın seviyelerde seyrediyor. Örneğin, dünyanın en büyük ekonomisi olan ABD'de tek kişilik bir hanenin yoksulluk sınırı yıllık 13 bin 590 dolar seviyesinde seyrediyor. Ülkede saatlik asgari ücret ise 7,25 dolar. ABD'de asgari ücret kazanan bir işçinin günde 8 saat ve ayda 22 gün çalıştığını varsayarak yapacağımız bir hesaplama ile kendisinin aylık kazancının 1.276 dolar olacağını görebiliriz. Bunu bir yıla vurduğumuzda ise elimize 15 bin 312 Dolar gibi bir ücret çıkar ki bu miktarın, seviyenin altında olmasa dâhi yoksulluk sınırına oldukça yakın olduğunu söyleyebiliriz. Gelişmiş ülkelere de bu ücretin, genellikle harçlığını çıkarmaya çalışan öğrenciler veya vasıfsız olarak tabir edilen düşük nitelikli işgücü tarafından kazanıldığı da ifade edilebilir.

Fakat Türkiye'nin bu konuda oldukça önemli bir farklılığı bulunuyor. Bu farklılık ise asgari ücretle çalışan nüfusun tüm çalışanlara oranının bu ülkelere göre yüksekliği. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine göre 2020 yılında Türkiye'de asgari ücretlilerin toplam

Çalışanlar içindeki payı %42 olarak duyurulmuştı. Geçtiğimiz günlerde TBMM Genel Kurulu'nda konuşan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Bilgin'in 2022 yılında %38 olduğunu ifade ettiğı bu oran, DİSK'e göre ise %50'nin üzerinde. Öte yandan, işçi asgari ücretten fazla kazanmasına rağmen sigortasını asgari ücretten yatıran, işçinin ücretini asgari ücret olarak yatırıp bir miktarını nakit olarak geri isteyen ya da işçiye asgari ücret ödemesine rağmen onu yasal çalışma sınırının üzerinde çalıştıran işverenler de bu orandaki artışa gerçekçi olmayan bir katkı sağlıyor. Bu esnada Almanya'da asgari ücretle çalışanların toplam çalışanlara oranı %5, Hollanda'da %3, Fransa'da ise %8 seviyesinde yer alıyor. Bu alanda AB ortalaması ise yaklaşık %9'dur. Çalışan kesimin %3'ünün veya %5'inin yoksulluk sınırına yakın seviyelerde kazanıyor olması çözülebilir bir sorun olarak görülebilir fakat bir ülkede çalışan kesimin %30'undan fazlasının açlık sınırının altında kazanıyor olması ciddi bir soruna işaret ediyor. Avrupa Birliği'nde bu alanda en yüksek orana sahip olan Romanya'da bile asgari ücretle çalışanların toplam çalışanlar içindeki payı %21 seviyesindedir. Yani Türkiye'de asgari ücretle çalışanların oranı tüm AB ülkelerinden fazladır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2021 yılında hazırlanan Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmasına göre, Türkiye'de finansal sıkıntıda olma durumunu ifade eden ciddi maddi yoksunluk oranı %27,2 seviyesinde yer alıyor. Tüketici Hakları Derneği'nin (THD) araştırmalarına göre ise Türkiye'de 25,5 milyon insan açlık, 51 milyon insan ise yoksulluk sınırının altında yaşıyor.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Asgari ücret sefalet ücreti düzeyinde ve temel ihtiyaçları bile karşılamaktan uzaktır. Kasım ayında açlık sınırı 7 bin 818 TL, yoksulluk sınırı ise 27 bin 41 TL olarak gerçekleşti. İnsanca yaşayacak bir ücret almak en temel insan hakkıdır. Asgari ücretin 2023 yılı için ne kadar olacağı doğrudan ve dolaylı olarak birçok alanı etkiliyor. İşsizlik ödeneğinden, emekli maaşlarına, SGK primlerinden, GSS primine, evde bakım ücretine kadar birçok konu için sonuç doğuruyor. Bu nedenle sadece asgari ücretle çalışanları değil, çok daha fazla emekçiyi ilgilendiriyor. Asgari ücret, işçinin ailesi ile birlikte tüm zorunlu ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde, insan onuruna yaraşır bir düzeyde tespit edilmelidir. Bu Kanun Teklifinin yürürlüğe girmesi ile birlikte Asgari Ücret Net 12.500 TL olacaktır.

MADDE 2- Yürürlük maddesidir.

MADDE 3- Yürütme maddesidir.

İŞ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA İLİŞKİN

KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 39 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan "en geç iki yılda bir" ibaresi "on iki bin beş yüz Türk lirasından az olmamak üzere" şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Asgari ücrette yılda üç kez olmak üzere; enflasyon, yaşam maliyeti, büyüme ve işverenlerin kâr oranları dikkate alınarak gerekli artış gerçekleştirilir."

MADDE 2- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.